

Virksomhedsøkonomi B, særligt gymnasialt fag til brug for merkantile eux-forløb

Vejledning

*Børne- og Undervisningsministeriet
Styrelsen for Undervisning og Kvalitet
Gymnasiekontoret, august 2019*

Vejledningen præciserer, kommenterer, uddyber og giver anbefalinger vedrørende udvalgte dele af læreplanens tekst, men indfører ikke nye bindende krav.

Citater fra læreplanen er anført i kursiv.

Følgende ændringer er foretaget i vejledningen i august 2019:

- *Oversigten over merkantile eux-forløb er opdateret på baggrund af ændringer, der følger af de nye merkantile bekendtgørelser for eud fra 2019*
- *Afsnit 4.2 er udfoldet vedrørende særlige forhold ved prøveformer.*

Indhold

Introduktion til merkantile eux-forløb	2
1. Identitet og formål	5
1.1 Identitet.....	5
1.2 Formål	5
2. Faglige mål og fagligt indhold	6
2.1 Faglige mål.....	6
2.2 Kernestof	8
2.3 Supplerende stof.....	10
2.4 Omfang.....	10
3. Tilrettelæggelse	10
3.1 Didaktiske principper	10
3.2 Arbejdsformer.....	11
3.3 It	14
4. Evaluering	14
4.1 Løbende evaluering	14
4.2 Prøveformer	15
4.3 Bedømmelseskriterier	16

Introduktion til merkantile eux-forløb

Denne tekst introducerer læseren til strukturen og det faglige indhold i merkantile eux-forløb. Teksten er målrettet for lærere, som har intet eller kun lidt kendskab til merkantile eux-forløb. Lærere med indgående kendskab til eux-forløb kan med fordel gå direkte til vejledningens afsnit 1.

De fem merkantile erhvervsuddannelser

Den merkantile eux opstod med EUD-reformen i 2014 og består af fem forskellige erhvervsuddannelser med eux-forløb. Et eux-forløb er en særlig tilrettelæggelse af en erhvervsuddannelse med gymnasiale fag.

De fem merkantile erhvervsuddannelser med eux-forløb er følgende:

- Detailhandelsuddannelsen med specialer (Detail)
- Kontoruddannelsen med specialer (Kontor)
- Handelsuddannelsen med specialer (Handel)
- Finansuddannelsen (Finans)
- Eventkoordinator (Event)

Detailhandelsuddannelsen, handelsuddannelsen og eventkoordinator kan tages som en ordinær erhvervsuddannelse (EUD) eller som eux-forløb, mens eux er en fast del af finansuddannelsen og kontoruddannelsen og derfor ikke kan fravælges. 'Med specialer' betyder, at eleven ved start på hovedforløbet (2 års praktik i en virksomhed) skal vælge en specialisering eller en branche. Valget afhænger bl.a. af, hvor eleven får praktikplads. De forskellige specialemuligheder fremgår af bekendtgørelsen for den enkelte eud-uddannelse. En kontorelev kan f.eks. vælge speciale som lægesekretær eller indenfor økonomi. Handelseleven kan f.eks. vælge speciale som salgs- eller indkøbsassistent.

Uddannelsens opbygning

Uddannelsen varer 3½ til 4 år og sigter mod, at eleven kommer i praktik i hovedforløbet inden for elevens valgte erhvervsuddannelse.

Hvis eleven søger direkte efter 9. eller 10. klasse, består uddannelsen af fire dele: et etårigt grundforløb (fordelt på GF 1 og GF 2), et etårigt studiekompetencegivende forløb samt et ca. toårigt hovedforløb

Hvis eleven derimod har afsluttet grundskolen for mere end et år siden, starter eleven direkte på grundforløbets 2. del. Eleven skal i det tilfælde selv sørge for at opnå grundfagene dansk C, engelsk C og samfundsfag C forud for eller parallelt med GF2. Grundfagene skal være gennemført før optagelse på det studiekompetencegivende forløb.

Fag og indhold i merkantil eux

På grundforløbets 1.del (GF1) har eleverne grundfagene dansk C, engelsk C og samfundsfag C. Eleverne har desuden en række introducerende erhvervsfag, som er fælles for alle erhvervsuddannelser. Fagene varer i alt 12 uger og omhandler bl.a. arbejdspladskultur, praktikpladssøgning, arbejdsplanlægning og faglig kommunikation i relation til det merkantile fagområde. Ved start på grundforløbets 2. del (GF2) skal eleven vælge, hvilken af de fem uddannelser, som eleven vil optages på. I løbet af GF2 har eleverne matematik C, informa-

tionsteknologi C¹, virksomhedsøkonomi C og organisation C. Herudover har elever på finansuddannelsen finansiering C. Elever på de andre fire uddannelser har afsætning C. På GF2 har eleverne desuden det uddannelsesspecifikke fag (USF), som varer fem uger. USF'en giver eleven faglige kompetencer inden for elevens valgte erhvervsuddannelse. Faget er tværfagligt og indeholder elementer fra f.eks. informationsteknologi, virksomhedsøkonomi og afsætning/ finansiering tonet mod elevernes specifikke erhvervsuddannelse. Detailelever undervises i f.eks. arbejdsopgaverne i en butik, kontorelever undervises i at planlægge og udføre administrative arbejdsopgaver, handelselever undervises i arbejdsopgaver inden for salg, indkøb og logistik osv.

I det 1-årige studiekompetencegivende forløb har eleverne udelukkende gymnasiale fag. I alle fem uddannelser er dansk A, engelsk B og informatik B obligatorisk. Eleverne skal vælge mellem enten matematik B eller virksomhedsøkonomi B (på finansuddannelsen er begge fag obligatoriske), herudover vælges mellem erhvervsret C, 2. fremmedsprog C samt i nogle uddannelser også et tredje fag. Hertil kommer valgfag og erhvervsområdeprojektet. Indholdet i erhvervsområdet er beskrevet i vejledningen til læreplanen for erhvervsområdet.

I det ca. 2-årige hovedforløb, som følger efter det studiekompetencegivende, forløb veksler eleven mellem praktikperioder i sin virksomhed og ca. 10 ugers skoleforløb med uddannelsesspecifikke erhvervsfag.

Alle grundfag på grundforløb 1 og 2 (inkl. erhvervsfagene) læses efter fagbilagene fra [grund- og erhvervsfagsbekendtgørelsen](#). Det uddannelsesspecifikke fag på grundforløb 2 læses fra den enkelte uddannelsesbekendtgørelse. Fag på A- og B-niveau læses efter gymnasiale læreplaner. Fag på C-niveau i det studiekompetencegivende forløb læses efter de gymnasiale læreplaner eller efter grund- og erhvervsfagsbekendtgørelsen, hvis faget findes her. Det fremgår af uddannelsesbekendtgørelsen for den enkelte uddannelse, hvilke specifikke gymnasiale fag og læreplaner, som indgår og anvendes i det enkelt eux-forløb.

Lærere, der varetager undervisning efter gymnasiale læreplaner, skal jf. § 56 i lov om de gymnasiale uddannelser have gymnasial undervisningskompetence i det pågældende fag. Lærere, der varetager undervisning efter grundfagsbekendtgørelsen, skal have undervisningskompetence jf. § 11-12 i bekendtgørelse om erhvervsuddannelser.

Faglige mål og rammer for eux-forløb

Mens den gymnasiale undervisning er styret af faglige mål, så er eud-undervisningen styret af konkrete kompetencemål (såkaldte "gøre" kompetencer), som er unikke for den enkelte eud-uddannelse og fastsat i bekendtgørelsen for denne. Eleven skal i skole- og praktikforløbene tilegne sig kompetencerne for at blive faglært. Et eksempel på et kompetencemål fra kontoruddannelsens hovedforløb er fx "Eleven kan udføre arbejdsfunktioner inden for en virksomheds administrative og merkantile arbejdsområde, herunder fx service, administration, koordinering, sagsbehandling, økonomi og statistik."

Ifølge eux-reglerne skal skoler, der udbyder eux-forløb sikre, at undervisningen i fag på gymnasialt niveau så vidt muligt knyttes an til den konkrete elevgruppes erhvervsuddan-

¹ På finansuddannelsen har man faget erhvervsinformatik C

nelser. Det vil blandt andet sige, at opgaver, projekter m.v. i rimeligt omfang giver mulighed for at inddrage viden, begreber og indhold fra den enkelte elevs uddannelse.

Arbejdsmarkedets parter og eux

Arbejdsmarkedets parter spiller en central rolle for eud og eux. Hver af de over 100 danske erhvervsuddannelser er styret af et fagligt udvalg sammensat af arbejdsgivere og arbejdstagere fra det pågældende jobområde, som uddannelsen uddanner til. Undervisningsministeren beslutter efter samråd med det relevante faglige udvalg, for hvilke erhvervsuddannelser der udformes eux-forløb. Udvalget fastlægger kompetencemålene for uddannelsen og fastsætter i samarbejde med ministeriet rammerne for uddannelsen på grundforløbets 1. og 2.del samt det studiekompetencegivende forløb – beskrevet i en uddannelsesbekendtgørelse. Desuden står udvalget for rammerne og indholdet i de uddannelsesspecifikke erhvervsfag, som eleverne har i skoleperioderne på hovedforløbet – beskrevet i en uddannelsesordning. Det faglige udvalg godkender også praktikvirksomheder.

Oversigt over merkantile eux-forløb

<h3>Detail</h3> <p>2 års praktik som</p> <ol style="list-style-type: none">1) Salgsassistent (trin 1)2) Digital handel (trin 1)3) Convenience (trin 1)4) Retail Manager (trin 2/speciale)5) Dekorator/visual merchandiser (speciale)6) Blomsterdekoratør (speciale) <p>Både eud og eux</p> <p>Uddannelsesbekendtgørelse Mere om Detail</p>	<h3>Kontor</h3> <p>Specialer - 2 års praktik som/i</p> <ol style="list-style-type: none">1) Administration2) Advokatsekretær3) Lægeseekretær4) Offentlig administration5) Revision6) Spedition og shipping7) Økonomi <p>Kun eux</p> <p>Uddannelsesbekendtgørelse Mere om Kontor</p>	<h3>Handel</h3> <p>Specialer - 2 års praktik som</p> <ol style="list-style-type: none">1) Handelsassistent, salg2) Indkøbsassistent3) Logistikassistent4) Digital handel B2B <p>Både eud og eux</p> <p>Uddannelsesbekendtgørelse Mere om Handel</p>
<h3>Finans</h3> <p>Brancheprofil - 2 års praktik i</p> <ol style="list-style-type: none">1) Bank og realkredit2) Liv og pension3) Skadesforsikring <p>Uddannelsen fører til ansættelse som finansassistent i den finansielle sektor med efterfølgende videreuddannelse.</p> <p>Kun eux</p> <p>Uddannelsesbekendtgørelse Mere om Finans</p>	<h3>Eventkoordinator</h3> <p>Uddannelsen har ikke specialer.</p> <p>Viden og færdigheder inden for:</p> <ul style="list-style-type: none">* udvikling af events inden for oplevesområdet* planlægning, gennemførelse og evaluering af events (oplevelser). <p>Både eud og eux</p> <p>Uddannelsesbekendtgørelse Mere om Eventkoordinator</p>	<h3>Find uddannelsesordningen her</h3> <p>Vejledning:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Vælg "uddannelse " i feltet Uddannelse2. Vælg "Uddannelsesordning - generel tekst" i feltet Udskriftsdesign3. Klik på "Vis udskrift" <p>Læs mere om erhvervsuddannelser Læs mere om grundforløbet</p>

1. Identitet og formål

1.1 Identitet

Den økonomiske videnskab kan opdeles i to hovedgrene; mikroøkonomi og makroøkonomi. Mikroøkonomi er den del af den økonomiske videnskab, der beskæftiger sig med forbrugerne, virksomhederne, investorerne og andre agents økonomiske adfærd. Mikroøkonomi giver svar på hvorfor og hvordan disse økonomiske agenter tager økonomiske beslutninger. Makroøkonomi beskæftiger sig med fænomener for den samlede økonomi, f.eks. udviklinger i den samlede vækst i den nationale og internationale produktion, inflation og arbejdsløshed. Makroøkonomi giver anvisninger til bl.a. politikkerne omkring de økonomiske konsekvenser af politisk-økonomiske indgreb.

De erhvervsøkonomiske forskningsområder knytter sig til den del af den mikroøkonomisk teoridannelse, der vedrører virksomhederne. Af de erhvervsøkonomiske forskningsområder har der historisk set udviklet sig en række forskningsgrene. I begyndelsen af det forrige århundrede fremstod der fire klare forskningsområder: regnskab, afsætning, organisation og finansiering. Forskningsområdet erhvervsøkonomi er i dag præget af mange knopskydninger, først og fremmest styret af behovet for speciel viden om en virksomheds beslutninger og adfærd i en stadig mere kompleks og dynamisk verden.

Faget virksomhedsøkonomi i de gymnasiale uddannelser knytter sig til de grene i det erhvervsøkonomiske forskningsområde, der betegnes Management Accounting: intern økonomisk styring, planlægning, kontrol og rapportering, Financial Accounting: ekstern rapportering og analyse og Cost Accounting: måling og rapportering af finansielle som ikke-finansielle informationer relateret til anskaffelse og forbrug af ressourcer.

Fagets identitet er beskrevet i læreplanen som følger: ” Virksomhedsøkonomi er et samfundsvidenskabeligt fag, der omfatter viden og kundskaber om virksomhedens økonomiske forhold i en markedsorienteret økonomi. Faget beskæftiger sig med virksomheders beslutninger og adfærd i samspil med omverdenen. Der arbejdes i faget med almenmenneskelige spørgsmål i relation til individ, virksomhed og samfund.”

Overordnet beskæftiger faget sig med det økonomiske grundfænomen knaphed på ressourcer og virksomhedens bæredygtighed.

1.2 Formål

Formålet med undervisningen i virksomhedsøkonomi knytter tydeligt an til de gymnasiale uddannelsers formål: ” *Gennem undervisningen skal eleverne udvikle deres evne til at analysere, vurdere og formidle virksomhedsøkonomiske problemstillinger gennem anvendelse af fagets teori. Undervisningen skal desuden fremme elevernes evne til at arbejde struktureret og målrettet, men også innovativt med løsning af en virksomheds økonomiske udfordringer.*

Undervisningen skal udvikle elevernes evne til at forholde sig til virksomheden, dens værdiskabelse og dens økonomiske handlemuligheder i en international kontekst.

Undervisningen skal bidrage til udviklingen af elevernes digitale kompetencer og dannelse. Desuden skal undervisningen fremme elevernes nysgerrighed, engagement i fagets discipliner og de uddannelses- samt karrieremæssige muligheder, som faget indbyder til. Undervisningen skal endelig fremme elevernes evne til produktion af viden i overensstemmelse med god akademisk praksis.

Faget skal bidrage til udviklingen af elevernes almendannelse ved at skærpe elevernes forståelse af sig selv som individer og borgere i et åbent markedsøkonomisk og demokratisk samfund.”

Derudover skal faget gøre eleven klar til at forsætte sin videreuddannelse som enten kontor-, handels-, finans-, detail- eller eventelev.

2. Faglige mål og fagligt indhold

2.1 Faglige mål

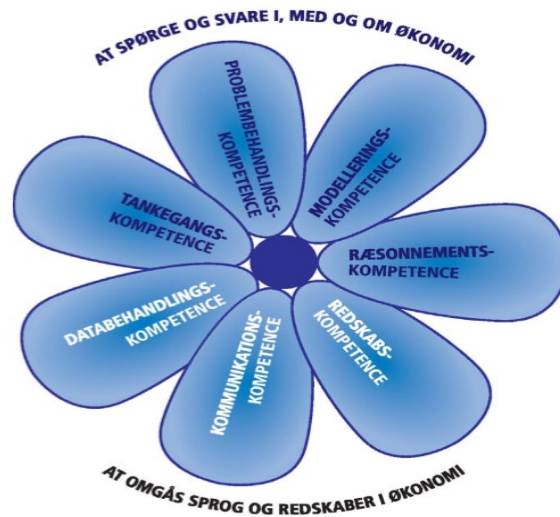
Fagets mål knytter sig til identifikationen af de kompetencer som karakteriserer økonomisk kompetence. Kompetencerne er visualiseret som blade i en økonomifaglig kompetenceblomst. Hver for sig refererer karakteristikkerne til begrebet 'en økonomisk kompetence' forstået som nogens indsigtfulde parathed (evne) til at handle på en måde, der lever op til en særlig slags økonomiholdige udfordringer i en given situation.²

I Læreplanen er de faglige mål for virksomhedsøkonomi B formuleret således:

”Eleverne skal kunne,

- afgøre hvilke forhold, der har betydning for en virksomhedsøkonomi, herunder demonstrere viden og kundskaber om fagets identitet og metoder*
- identificere, formulere og løse problemer, der knytter sig til en virksomheds økonomiske forhold*
- anvende virksomhedsøkonomiske modeller, herunder modeller til optimering, og forklare modellernes forudsætninger*
- udarbejde et virksomhedsøkonomisk ræsonnement, herunder kunne forklare sammenhænge mellem en række virksomhedsøkonomiske forhold i en given kontekst*
- indsamle, bearbejde og præsentere informationer om en virksomheds økonomiske forhold og vurdere informationernes troværdighed og relevans*
- fortolke og formidle informationer om virksomhedsøkonomiske forhold bredt og i samspil med andre fag*
- udvælge og anvende relevante matematiske og digitale værktøjer.”*

² Kilde: Kompetencer i økonomi som undervisningsfag, - med opgaveeksempler fra hhx, DPU, november 2007

Økonomi-kompetenceblomsten

Afgøre hvilke forhold, der har betydning for en virksomhedsøkonomi, herunder demonstere viden om fagets identitet og metoder

Denne kompetence drejer sig om elevernes evne til at skelne mellem hvilke spørgsmål, der er væsentlige for en virksomhedsøkonomi, og hvilke der ikke er, samt at vide hvornår de skal bringes i spil. Kompetencen handler endvidere om selv at kunne stille sådanne spørgsmål og at have blik for, hvilke typer af svar, der kan forventes i en given sammenhæng.

Identificere, formulere og løse problemer, der knytter sig til en virksomheds økonomiske forhold

Denne kompetence består i elevens evne til at identificere og formulere og løse udfordringer, der knytter sig til en virksomheds økonomiske beslutninger. Denne kompetence omfatter endvidere evnen til at konsekvensvurdere alternative beslutninger.

Anvende virksomhedsøkonomiske modeller, herunder modeller til optimering, og forklare modellernes forudsætninger

Denne kompetence består af elevernes evne til at anvende økonomiske modeller. Kompetencen omfatter desuden evnen til at være kritisk over for de resultater anvendelsen af modellerne fører frem til.

Udarbejde et virksomhedsøkonomisk ræsonnement, herunder kunne forklare sammenhænge mellem en række virksomhedsøkonomiske forhold i en given kontekst

Denne kompetence består i elevernes evne til at følge og bedømme et økonomisk ræsonnement, herunder vurdere sammenhængen mellem en række økonomiske forhold. Desuden består kompetencen i at kunne gennemføre et økonomisk ræsonnement.

Indsamle, bearbejde og præsentere informationer om en virksomheds økonomiske forhold og vurdere informationernes troværdighed og relevans

Denne kompetence består i elevernes evne til at indsamle, bearbejde og præsentere informationer om økonomiske forhold. Kompetencen handler desuden om at kunne overskue mulige kilder, såvel primære som sekundære, til en given problemstilling, således at der kan foregå en kvalificeret indsamling og udvælgelse af informationer.

Fortolke og formidle informationer om virksomhedsøkonomiske forhold bredt og i samspil med andre fag

Denne kompetence består i elevernes evne til at sætte sig ind i og fortolke andres økonomiske udsagn og tekster. Desuden består kompetencen af elevernes evne til at udtrykke sig på forskellige måder om virksomhedsøkonomiske forhold over for forskellige kategorier af modtagere. Kompetencen har både en udtryksside, hvor eleven er afsender af kommunikation, og en modtagende side, hvor eleven sætter sig ind i og fortolker andres udsagn og tekster.

Udvælge og anvende relevante matematiske og digitale værktøjer

Denne kompetence består i elevernes evne til at udvælge og anvende relevante matematiske og digitale redskaber i forbindelse med indsamling, behandling og formidling af økonomiske forhold. Kompetencen forudsætter, at eleverne har et matematisk beredskab, og at eleverne har indsigt de digitale muligheder.

2.2 Kernestof

”Gennem kernestoffet skal eleverne opnå faglig fordybelse, viden og kundskaber.

Kernestoffet er:”

Virksomheden og dens økonomi

<i>Opstart af virksomhed</i>	Den succesfulde startup-virksomhed (den gode ide, iværksætteren, produkter og kunder). Priskalkulation. Etableringsbudgettet. Resultatbudgettet. Likviditetsbudgettet. Startup-virksomhedens ejerformer. Forretningsmodeller (Business Model Canvas).
<i>Virksomhed i vækst</i>	Den succesfulde virksomhed (udvikling i toplineje, bundlinje, antal beskæftigede). Virksomhedens mission, vision og værdier. Vækstvirksomhedens ejerformer. Virksomhedens interessenter beskrevet ved stakeholder/shareholder tankegangen.

Rapportering

<i>Udarbejdelse og præsentation af årsrapporten</i>	Virksomhedens registreringssystem, herunder kontoplanens opbygning. Opstilling af resultatopgørelse, balance og noter for en handels- og produktionsvirksomhed. Årsrapportens formål. Årsrapportens struktur og regnskabsklasser. Grundlæggende krav til årsrapporten. Årsrapportens enkelte elementer. Årsrapporten på engelsk. Koncernregnskabet.
<i>CSR rapportering</i>	Virksomhedens samfundsansvar. CSR aktiviteter (Ashridges model). CSR rapporteringens formål (lovkrav og retningslinjer). Virksomhedens kommunikation af samfundsansvar.

Virksomhedsanalyse

<i>Analyse af virksomhedens økonomiske udvikling på baggrund af årsrapporter og andet eksternt materiale på dansk og engelsk</i>	Regnskabsanalysens formål og indhold. Analyse af rentabilitet (afkastningsgrad, overskudsgrad og aktiverens omsætningshastighed, egenkapitalens forrentning, gældsrente og gearing). Analyse af indtjeningsevne (overskudsgrad, udvikling i omsætning-omkostningsforholdet). Analyse af kapitaltilpasning (aktiverens omsætningshastighed). Analyse af soliditet og likviditet. Nøgletal på engelsk. Benchmarking med branchen.
<i>Analyse af virksomhedens CSR indsats</i>	Nøgletal til analyse af CSR indsats. Undersøgelse af virksomheders CSR indsats.
<i>Strategisk analyse af værdiskabelse, konkurrence og vækst samt udvikling af virksomhedens forretning</i>	Strategibegrebet, strategiernes hovedformål, strategityper, strategimodeller. Analyse af værdikæde, vækststrategi, konkurrencestrategi og konkurrencesituationen i branchen. Analyse af kritiske succesfaktorer. Analyse og udvikling af virksomhedens forretning med Business Model Canvas.

Vægtning og toning af kernestoffet

Kernestoffet er et redskab i forhold til fagets kompetencetænkte mål. Det betyder, at undervisningen kan tilrettelægges med en vægtning og toning af kernestoffet, der giver mening i forhold til elevens uddannelsesretning. Muligheden for at vægte og tone kernestoffet understøttes af fagets eksamensform; projekteksamen.

Når faget bygger videre på C-niveauet i erhvervsuddannelserne, indgår stof læst på C-niveau i optællingen af det samlede stof.

2.3 Supplerende stof

Det supplerende stof er beskrevet i læreplanen som følger: *”Eleverne vil ikke kunne opfylde de faglige mål alene ved hjælp af kernestoffet. Det supplerende stof anvendes til at belyse aktuelle problemstillinger omkring virksomheden og dens økonomiske forhold. Det supplerende stof kan eksempelvis være erhvervsnyheder fra og om virksomheder, økonomiske analyser af brancher og virksomheder, samt statistisk materiale om erhverv og erhvervsudviklinger, oftest i et globalt perspektiv. Der skal indgå materiale på engelsk samt, når det er muligt, på andre fremmedsprog.”*

Det supplerende stof skal perspektivere og uddybe kernestoffet og udvide elevernes horisont. Erfaringerne viser, at autentiske problemstillinger, hentet fra nyhedsmedierne eller virksomhedernes hjemmesider, virker motiverende og inspirerende for elevernes arbejde med faget.

2.4 Omfang

Læreplanen definerer et forventet omfang: *”Det forventede omfang af fagligt stof er normalt svarende til 250-450 sider.”* Når faget bygger videre på et C-niveau i erhvervsuddannelserne, indgår stof læst på C-niveau i optællingen af det samlede stof.

Omfanget af fagligt stof anføres i beskrivelsen af den gennemførte undervisning (undervisningsbeskrivelsen), der færdigredigeres ved afslutningen af undervisningen. Omfanget angives normalt med en sådan detaljeringsgrad, så det af undervisningsbeskrivelsen fremgår, hvorledes det faglige stof har været vægtet i undervisningsforløbet. Dette kan fx ske ved at angive et skønsmæssigt sidetal eller en procentvis fordeling af stoffet.

3. Tilrettelæggelse

3.1 Didaktiske principper

De didaktiske principper for faget er i læreplanen beskrevet som følger:

”I virksomhedsøkonomi arbejdes der med aktuelle og virkelighedsnære problemstillinger, hvor virksomheder analyseres ud fra en helhedsorienteret synsvinkel.

Det induktive undervisningsprincip er centralt i bestræbelserne på at udfordre eleverne på deres kompetencer i faget. Det deduktive undervisningsprincip anvendes ved korte og målrettede forløb, hvor der er fokus på at formidle fagets teori; begreber, modeller, modelforudsætninger og begrænsninger.

Der lægges vægt på, at eleverne udfordres på deres evne til konvergent såvel som divergent tænkning, at de udfordres i forhold til at kunne anvende de digitale muligheder på en hen-

sigtsmæssig måde. Der lægges desuden vægt på, at eleverne udfordres i forhold til deres internationale udsyn. Der skal lægges afgørende vægt på, at den enkelte elev får mulighed for selvstændigt at formidle faglige problemstillinger, herunder fremføre faglige ræsonnementer. I tilrettelæggelsen inddrages elevernes viden, kundskaber og kompetencer fra andre fag, som eleverne hver især har, så de bidrager til perspektivering af emnerne og belysning af fagets almen dannende sider.”

I virksomhedsøkonomi arbejdes med løsning af de økonomiske problemer set fra virksomhedens synsvinkel. Der arbejdes med beskrivelse af virksomhedernes økonomiske adfærd og med modeller, der beskriver økonomiske sammenhænge og giver anvisning på effektiv beslutningstagning. Det er grundlæggende for tilrettelæggelsen af undervisningen, at eleverne arbejder med såvel en shareholder som en stakeholder tilgang i forståelsen af effektiv beslutningstagning på virksomhedens tre styringsniveauer.

Det er gennem den induktive tilgang til undervisningen, at eleverne i særlig grad udfordres på deres faglige-, digitale-, innovative og globale kompetencer. Den induktive tilgang lægger desuden op til, at eleverne får mulighed for mere selvstændigt at arbejde med faglig formidling og konstruktion af faglige ræsonnementer. PBL tilrettelagte forløb er et eksempel på, hvordan det induktive undervisningsprincip kan praktiseres.

Det er karakteristisk for et metodetungt fag som virksomhedsøkonomi, at der er behov for undervisning med afsæt i stoffet; fagets teori. Det er gennem den deduktive tilgang til undervisningen eleverne i særlig grad udfordres på deres faglige viden og færdigheder. Et klassisk deduktivt forløb i faget omfatter præsentation af en model og dets teorigrundlag efterfulgt af øvelsesopgaver. Det vil typisk være opgaver, der har fokus på at skabe modelforståelse, herunder forståelse for modellernes teknikaliteter, muligheder og begrænsninger.

Elevernes indflydelse på undervisningen skal integreres i hele forløbet, såvel hvad angår valg af supplerende stof, samspil med andre fag, tilrettelæggelse af de sammenhængende forløb, valg af arbejdsformer i øvrigt som ved valg af undervisningsmaterialer. Det er afgørende, at eleverne gennem undervisningen opnår forståelse af, hvordan de mest aktivt og effektivt tilegner sig ny viden. Eleverne skal således sideløbende med, at der arbejdes for at nå de faglige mål, udvikle deres personlige kvalifikationer gennem en øget bevidsthed om egen læreproces.

Undervisningen skal så vidt det er muligt ske med udgangspunkt i den aktuelle erhvervsuddannelse.

3.2 Arbejdsformer

Det fremgår af læreplanen: ”I undervisningen skal der anvendes afvekslende og elevaktive arbejdsformer, således at eleverne får muligheder for at analysere, dokumentere, formidle og diskutere eller vurdere problemer og løsninger. Der skal være progression i anvendelsen af arbejdsformer frem mod mere selvstændiggørende og studieforberedende arbejdsformer. Eleverne skal inddrages i planlægning af undervisningen, herunder valg af problemstillinger og arbejdsformer.

Inden for hvert af de 3 kernestofområder gennemføres et antal PBL forløb, hvor eleverne mere selvstændigt arbejder ud fra en virkelighedsnær kontekst med identifikation proble-

mer, opstilling af arbejdsspørgsmål, besvarelse af spørgsmål, præsentation af løsninger og refleksioner over eget arbejde.

Undervisningen omfatter endvidere arbejde med øvelser ud fra afgrænsede virksomhedsøkonomiske problemer med givne svarmuligheder og små cases med mere åbne problemstillinger og flere svarmuligheder.

Det skriftlige arbejde planlægges, så der er progression og sammenhæng til skriftligt arbejde i andre fag. Skriftligt arbejde skal understøtte udviklingen af elevernes studiekompetence.”

Variation og progression

I virksomhedsøkonomi vil variationen i undervisningen omfatte forskellige arbejdsformer i det mundtlige og skriftlige arbejde med udgangspunkt i forskellige typer af faglige problemstillinger og forskellige grader af elevdeltagelse.

Den faglige progression i undervisningen følger af, at de faglige problemstillinger udvides, at der arbejdes med flere genstandsfelter, og at konteksten bliver mere kompleks og virkelighedsnær.

Den læringsmæssige progression følger af, at undervisningen tilrettelægges med stigende grad af elevstyring; mindre stilladsering i tilrettelæggelsen. PBL forløb er eksempel på undervisning, der giver stor mulighed for at inddrage eleverne i planlægningen, herunder valg af problemstillinger og arbejdsformer.

Klassiske forløb med øvelsesopgaver

Det er et grundtræk for undervisningen i virksomhedsøkonomi, at eleverne træner deres viden og færdigheder gennem øvelsesopgaver. Det er konstruerede opgaver, hvor problemet er afgrænset og løsningsmetoden er givet. Det er opgaver, hvor der kun er én rigtig løsning. Opgaverne er ofte simple beregninger i tilknytning til det aktuelle kernestof. Det er almindeligt accepteret, at øvelsesopgaverne er nyttige til at træne eleverne i teknisk anvendelse af fagets modeller og vel også til at give eleverne en forståelse af modellernes muligheder og begrænsninger.

PBL forløb/opgaver

Det er ligeledes et grundtræk for undervisningen i virksomhedsøkonomi, at der arbejdes med PBL forløb/opgaver. PBL opgaver bygger på virkelighedsnære, måske autentiske, problemstillinger. Det er opgaver, hvor problemet skal fortolkes, der skal vælges en metode, vælges faglige værktøjer og søges information. Der er oftest flere måder at forstå problemet, flere måder at løse opgaven på, og der er altid flere rigtige svar. Det er givet, at PBL opgaver er nyttige, når eleverne skal udfordres i forhold til deres faglige og studiemæssige kompetencer.

PBL opgaverne sætter eleverne i situationer, hvor de ikke kun skal lave rutine opgaver, men også skal forholde sig til, reflektere og tilrettelægge deres eget arbejde frem mod en løsning og udarbejde troværdige svar på det formulerede problem.

Skriftligt arbejde

Det skriftlige arbejde har en central plads i den daglige undervisning. I forbindelse med det skriftlige arbejde er det vigtigt at bevidstgøre eleverne omkring fagets genrer og de spørgeformer, som anvendes til at initiere disse. I de økonomiske fag anvendes generelt følgende spørgeformer:

Opstille, beregne, udarbejde m.fl.	Eleverne skal udføre en given behandling af økonomiske data.
Karakterisere	Eleverne skal beskrive væsentlige kendsgerninger omkring en virksomhed og den økonomiske situation.
Redegøre	Eleverne skal give en samlet struktureret fremstilling af kendte økonomiske forhold og problemstillinger.
Sammenligne	Eleverne skal påvise ligheder og forskelle mellem undersøgte økonomiske forhold.
Forklare	Eleverne skal med brug af faglige termer anskueliggøre et komplekst økonomisk forhold, en teori eller en model.
Analysere	Eleverne skal, ved hjælp af fagets metoder og modeller samt gennem undersøgelse og bearbejdning af økonomisk information udarbejde en systematisk fremstilling af en økonomisk problemstilling.
Diskutere	Eleverne skal belyse en økonomisk problemstilling ved at sætte faglige synspunkter og argumenter op over for hinanden.
Vurdere	Eleverne skal ud fra faglige kriterier tage stilling til, hvordan undersøgte økonomiske forhold må forventes at påvirke virksomhedens udvikling.

Inddragelse af elevernes forforståelse

I tilrettelæggelsen af undervisningen inddrages elevernes viden og kompetencer fra andre fag. Det gælder både fagnære fag og fag fra andre fakulteter. Elevernes viden og kompetencer fra andre fag kan bidrage til perspektivering og refleksion.

Afsluttende projektforløb

Det fremgår af læreplanen, at ”undervisningen omfatter et afsluttende projektforløb. Forløbet tilrettelægges med en høj grad af autenticitet, og således at elevernes evne til at diskutere og vurdere virksomhedsøkonomiske problemstillinger med anvendelse af fagets teori i en virkelighedsnær kontekst udfordres. Projektforløbet tilrettelægges i øvrigt under hensyn til, at eleverne udfordres i forhold til en bred vifte af fagets mål. Projektforløbets tidsramme er 15-20 timer. Projektforløbet gennemføres individuelt eller i grupper, og projektforløbet dokumente-

res i en projektrapport, som jf. 4.2 indgår i eksaminations- og bedømmelsesgrundlaget ved prøven.”

Projektforløbet kan eksempelvis tilrettelægges som et PBL forløb (problembaseret læring) med udgangspunkt i en case virksomhed. Projektforløbet kan også tilrettelægges i samarbejde med lokale værtsvirksomheder, hvor afsættet vil være virksomhedernes økonomiske udvikling og de udfordringer virksomheden står over for.

3.3 It

Det fremgår af læreplanen, at ” *It og medier anvendes i undervisningen som fagligt redskab og som støtte for elevernes læreproces i faget. Gennem undervisningen skal eleverne udvikle evnen til at anvende et bredt udsnit af digitale muligheder, herunder indgå i samarbejde med andre i digitale fællesskaber. Undervisningen skal bidrage til at udvikle elevernes evne til på reflekteret vis at udvælge, analysere og vurdere information. Endelig skal undervisningen bidrage til, at eleverne udvikler en kritisk tilgang til internettets teknologi og kommunikationsformer.* ”

It og medier fylder meget i undervisningen i virksomhedsøkonomi, dels som værktøj i arbejdet med de økonomiske modeller og dels som redskab for læreprocesserne i undervisningen. Gennem undervisningen skal faget bidrage til at udvikle elevernes digitale dannelse; analytisk, kritisk og kreativ forståelse af it og medier.

Regnearket er det centrale værktøj i forbindelse med løsning af økonomiske opgaver. Regnearkets styrke ligger i programmets let tilgængelige og alligevel avancerede faciliteter. Regnearket indgår i undervisningen i forbindelse med behandlingen af økonomiske data; herunder udarbejdelse af simuleringer, følsomhedsanalyser, præsentationer og rapporter, økonomisk modellering m.fl.

Der er mange frit tilgængelige informationer på nettet om og af virksomhederne og deres adfærd og økonomiske situation. Det giver gode muligheder for at eksplicere mange af de teorier og modeller der arbejdes med i virksomhedsøkonomi. Det giver desuden gode muligheder for at inddrage virkelighedsnære problemstillinger, eksempelvis i forbindelse med PBL forløb.

Der er et stort udbud af frit tilgængelige undervisningsplatforme og net baserede applikationer, der kan understøtte læreprocesserne i faget. Det giver bl.a. gode muligheder for at kommunikere, samarbejde, dele viden og løbende vejlede eleverne. Det giver endvidere gode muligheder for at arbejde med virkelighedsnære formater og genrer.

4. Evaluering

4.1 Løbende evaluering

Det fremgår af læreplanen, at der ” *Gennem individuel vejledning, brug af interne prøver og tilbagemeldinger på faglige aktiviteter skal eleverne undervejs i det samlede forløb bibringes en klar opfattelse af niveauet for og udviklingen i det faglige standpunkt. Grundlaget for evalueringen skal være de faglige mål. Der skal desuden gennemføres aktiviteter, som får eleverne til selv at reflektere over faglig udvikling.*

Specielt i forbindelse med PBL forløb skal eleverne stimuleres til individuel og fælles refleksion over udbyttet af undervisningen. I tilbagemeldinger på skriftlige og mundtlige aktivite-

ter skal der ske en fokuseret vejledning med præcise anvisninger på forbedringer vedrørende anvendelse af fagets teori og faglige ræsonnementer.”

Den løbende evaluering skal dels forholde sig til elevens kompetenceudvikling i forhold til de faglige mål og dels forbedre undervisningen. Endvidere skal den løbende evaluering forholde sig generelt til elevens læringssituation, arbejdsindsatsen, arbejdsbyrden, undervisningens tilrettelæggelse, elevernes indflydelse, holdets arbejds måder og lærerens indsats.

Tilbage meldinger skal ske gennem en fokuseret vejledning og præcise anvisninger på hvordan eleverne, den enkelte elev, kan forbedre anvendelsen af fagets teori og faglige ræsonnementer.

4.2 Prøveformer

Det fremgår af læreplanen, at *”der afholdes en afholdes en projektprøve med udgangspunkt i eksaminandens projektrapport fra det gennemførte afsluttende projektførløb, jf. pkt. 3.2.*

Før den mundtlige del af prøven giver skolen censor adgang til eksaminandens projektrapport. Eksaminator og censor drøfter inden den mundtlige del af prøven, på baggrund af oplæg fra eksaminator, hvilke problemstillinger eksaminanden skal uddybe ved den mundtlige prøve.

Eksaminationen er todelt. Første del består af eksaminandens præsentation af projektførløbet fra undervisningen suppleret med uddybende spørgsmål fra eksaminator. Anden del af eksaminationen former sig derefter som en uddybende samtale med udgangspunkt i eksaminandens projektrapport og relevante faglige mål.

Eksaminationstiden er ca. 40 minutter pr. eksaminand. Eksaminandens præsentation og fremlæggelse af projektet suppleret med uddybende spørgsmål fra eksaminator kan højst omfatte halvdelen af eksaminationstiden. Der gives ingen forberedelsestid. ”

Den mundtlige prøve skal afdække i hvilken grad eleven lever op til fagets kompetence-tænkte mål. Det vil sige i hvilken grad eleven kan, - udpege økonomiske problemstillinger og udfordringer for en virksomhed, - anvende simple erhvervsøkonomiske modeller, - ræsonnere økonomisk, - behandle og vurdere økonomiske informationer, - formulerer sig med anvendelse af fagets sprog og - kan anvende relevante it og matematik værktøjer.

Eleven indleder eksamination med en præsentation og fremlægning af projektet. Her er der plads til, at eleven vælger en særlig vinkel eller fokusering i præsentationen og fremlægningen. Eksaminanden har mulighed for at bede eleven uddybe præsentationen og fremlægningen, med det sigte at give eleven mulighed for at dokumentere opfyldelse af fagets mål.

Anden del af eksaminationen former sig som en uddybende samtale med udgangspunkt i elevens projektrapport. Sigtet med samtalen er at give eleven mulighed for at vise, at eleven kan anvende fagets stof til at beskrive, analysere og vurdere virksomhedsøkonomiske problemstillinger og løsninger.

4.3 Bedømmelseskriterier

Det fremgår af læreplanen, ”bedømmelsen er en vurdering af, i hvilken grad eksaminandens præstation opfylder de faglige mål, som de er angivet i pkt. 2.1. Der gives én karakter på grundlag af en helhedsbedømmelse af eksaminandens præstation, omfattende den skriftlige projektrapport og den mundtlige eksamination.”

Karakteren fastsættes af censor og lærer i forening i overensstemmelse med reglerne i bekendtgørelse om karakterskala og anden bedømmelse. Karakteren meddeles efterfølgende eleven, gerne med en kort begrundelse.

Virksomhedsøkonomi B på eux knytter an til den konkrete elevgruppes erhvervsuddannelser, herunder at opgaver, projekter m.v. i rimeligt omfang giver mulighed for at inddrage viden, begreber og indhold fra den enkelte elevs erhvervsuddannelse. Dette betyder bl.a., at faget i højere grad optræder i en helhedsorienteret og praksisnær sammenhæng, og at faget ligeledes optræder som en del af erhvervsområdet. Kernestoffet vil typisk blive tonet i forhold til uddannelsens opbygning og det valgte speciale. Disse forhold bør censorer fra hhx være særligt opmærksomme på ved bedømmelsen af elever på eux. Der gøres samtidig opmærksom på, at eleverne på eux i ligeså høj grad som på hhx skal honorere de faglige mål, og dermed leve op til det faglige niveau i fagets læreplan.

Oversigt over karakterskalaen

12	Fremragende	Karakteren 12 gives for den fremragende præstation, der demonstrerer udtømmende opfyldelse af fagets mål, med ingen eller få uvæsentlige mangler.
7	God	Karakteren 7 gives for den gode præstation, der demonstrerer opfyldelse af fagets mål, med en del mangler.
02	Tilstrækkelig	Karakteren 02 gives for den tilstrækkelige præstation, der demonstrerer den minimalt acceptable grad af opfyldelse af fagets mål.

Eksempel på karakterbeskrivelser for skriftlig hhv. mundtlig prøve

		Skriftlig prøve	Mundtlig prøve
12	Fremragende	Besvarelsen er udtømmende i forhold til fagets mål. Eleven strukturerer, formidler fagligt stof, formulerer faglig argumentation og demonstrerer faglige færdigheder med få uvæsentlige mangler. Eleven kan med ingen eller få uvæsentlige mangler diskutere og vurdere virksomhedsøkonomiske problemstillinger med anvendelse af fagets teori i	Samtalen er udtømmende i forhold til fagets mål. Eleven strukturerer, formidler fagligt stof, formulerer faglig argumentation og demonstrerer faglige færdigheder med få uvæsentlige mangler. Eleven kan med ingen eller få uvæsentlige mangler diskutere og vurdere virksomhedsøkonomiske problemstillinger med anvendelse af fagets teori i en virkelig-

		en virkelighedsnær og international kontekst.	hedsnær og international kontekst.
7	God	Besvarelsen opfylder fagets mål med en del mangler. Eleven strukturerer, formidler fagligt stof, formulerer faglig argumentation og demonstrerer faglige færdigheder med en del mangler. Eleven kan, med en del mangler og i nogen grad diskutere samt vurdere virksomhedsøkonomiske problemstillinger med anvendelse af fagets teori i en virkelighedsnær og international kontekst.	Samtalen opfylder fagets mål med en del mangler. Eleven strukturerer, formidler fagligt stof, formulerer faglig argumentation og demonstrerer faglige færdigheder med en del mangler. Eleven kan, med en del mangler og i nogen grad diskutere samt vurdere virksomhedsøkonomiske problemstillinger med anvendelse af fagets teori i en virkelighedsnær og international kontekst.
02	Tilstrækkelig	Samtalen er den minimalt acceptable i forhold til fagets mål. Eleven strukturerer, formidler fagligt stof, formulerer faglig argumentation og demonstrerer faglige færdigheder på et acceptabelt minimum. Eleven kan på et acceptabelt minimum i ringe grad diskutere og vurdere virksomhedsøkonomiske problemstillinger med anvendelse af fagets teori i en virkelighedsnær og international kontekst.	Samtalen er den minimalt acceptable i forhold til fagets mål. Eleven strukturerer, formidler fagligt stof, formulerer faglig argumentation og demonstrerer faglige færdigheder på et acceptabelt minimum. Eleven kan på et acceptabelt minimum i ringe grad diskutere og vurdere virksomhedsøkonomiske problemstillinger med anvendelse af fagets teori i en virkelighedsnær og international kontekst.